

Deés v. Magyarország ügy az Emberi Jogok Európai Bírósága előtt

Az ügyismertetés aktualitását az adja, hogy – utolsó, magyar vonatkozású döntéseként – az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: Bíróság) héttagú Kamarája (a továbbiakban: Kamara) 2010. november 9-én hirdetett ítéletet a 2006 óta a Bíróság ügyrendjén szereplő Deés v. Magyarország ügyben.¹ A döntés jelentőségét az is tükrözi, hogy megfelelően illeszkedik a strasbourgi székhelyű Bíróságnak az Emberi Jogok Európai Egyezménye (a továbbiakban: Egyezmény) 8. cikkében taglalt magán- és családi élet tiszteletben tartásához való joggal kapcsolatos, immáron koherensnek mondható gyakorlataiba.

Történeti tényállás

Az ügy hátterében egy magyar állampolgár kérelme állt, miszerint lakóhelyén a megnövekedett forgalom (elsősorban kamionforgalom) miatt jelentős hátrányok érték, és ésszerű időn belül a magyar hatóságok nem biztosították sem a tisztességes eljáráshoz, sem pedig a jogorvoslathoz való jogát. 1999-ben kártérítési igényt terjesztett be a Pest Megyei Állami Közútkezelő közhasznú társasággal szemben, kártérítési jogcímét arra a tényre alapozva, hogy a megnövekedett forgalom következtében házának falai megrepedeztek, és a nagy forgalom által okozott zajtól, szennyvezéstől és szagtól a lakása majdnem lakhatatlanná vált. 2005-ben – több, mint 6 éves bírósági szakaszt követően – kérelmét az illetékes bíróság elutasította, mivel a mérések alapján nem találta egyértelműen bizonyítottnak, hogy a forgalom önmagában okozhatta a kérelmező házában bekövetkezett és a kérelmező által megjelölt károkat.

A Bíróság eljárása

A kérelmező az Egyezmény 34. cikke alapján egyéni kérelemmel fordult a Bírósághoz 2006-ban. Érvéle szerint a magyar hatóságok megsértették az – Egyezmény 8. cikkében biztosított – magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jogát. Hivatkozott továbbá az Egyezmény 6. cikkére (tisztességes tárgyaláshoz való jog), mert a bírósági ügyszak kapcsán az eljárás 6 éves hosszát túlzónak vélte.

A Kamara – miután a kérelmet az Egyezmény 28. és 29. cikkei alapján elfogadhatóvá nyilvánította – végül 2010. novemberében egyhangú ítéletében úgy határozott, hogy a kérelmező által hivatkozott két cikkben deklarált emberi jog vonatkozásában egyértelműen megállapítható a magyar hatóságok mulasztása, illetve jogsértő tevékenysége. Indokolása szerint a forgalom csökkentése érdekében időközben foganatosított intézkedések sem voltak hatékonyak, és a kérelmező nyugalmát – a méré-

sek szerint – még 2003-ban is határérték feletti zajszennyezés zavarta. Emiatt a Kamara az Egyezmény 8. cikkének sérelmét megállapítottan vélte, az állam ugyanis nem tudta biztosítani számára a magánélet és a magánlakás sérthetlenségét, annak megzavarása a forgalom következtében folyamatosan megvalósult. A Bíróság vonatkozó gyakorlata e cikk értelmezésében egyértelmű és koherens, azaz a cikk egyrészt a külső, tulajdonképpen fizikai behatástól mentes magánélet és magánlakás élvezetét helyezi védelem alá, másrésztől azonban a nem kifejezetten fizikai jellegű behatás miatt megvalósuló, a nyugalom megzavarására alkalmas szennyezési ártalmak ellen is egyaránt fellép.

A tisztességes eljáráshoz és tárgyaláshoz való jog implikációira vonatkozóan a Kamara – ugyancsak egyhangú – érvelése szerint az a tény, hogy a két bírósági szakasz (jogorvoslati szakot is ideértve) 6 év és 9 hónapig tartott, már önmagában az Egyezmény 6. cikkébe foglalt jog sérelmét jelenti.

Mindezekre tekintettel, az Egyezmény 41. cikkébe foglalt igazságos elégtétel lehetőségével élve, a Kamara – nem vagyoni károkozás miatt – 6000 EUR kártérítést ítél meg a kérelmezőnek.

A Deés v. Magyarország ügy és tágabb vonatkozásai, a környezeti implikációk

Az emberi jogi fórumok ítélkezésében a környezeti kérdés valójában az emberi életminőség és a környezet összefüggéseinek viszonyrendszerében jelent meg. Az a felfogás, miszerint az emberi jogok élvezete csak az emberi életminőség biztosítására alkalmas környezetben és biológiai rendszerekben teljesül, a gondolat axiomatikus megállapításán túl fokozatosan az emberi jogi fórumok joghatósági előfeltételeként, egyben döntési vezérlővelként nyert általános elfogadást.

E körben, a környezetvédelmi tárgyú, nemzetközi bírói fórumok előtt zajló eljárások közül kiemelt jelentőséget kell tulajdonítanunk az egészséges környezethez fűződő emberi jogokkal kapcsolatos ítélkezéseknek. Való igaz, hogy ez az „eljárástípus” áll legközelebb a belső jogi bírói fórumok által lefolytatott eljárásokhoz, ugyanis az emberi jogi bírói fórumok számos esetben egyrészt közvetlenül és explicit módon az egészséges környezethez való jog vonatkozásában döntenek, míg más-részt több példát találunk arra is, hogy egyes emberi jogok szelvényjogaként tekintenek a környezeti implikációkra.

Az utóbbi megállapítás igaz a Bíróság, illetve a Kamara számos eljárására is, mint pl. az ún. López Ostra v. Spanyolország ügyben (1994) is, ahol a strasbourgi testület az egyének jogainak sérelmét a lakóhely szabad megválasztásához, a testi épséghez és biztonsághoz fűződő alapvető jog, valamint a magánélethez való jog hármass viszonyrendszerében vizsgálta,² úgy, hogy az a környezeti

¹ Deés v. Hungary (application no 2345/06). Az Emberi Jogok Európai Egyezményének 43. és 44. cikkei szerint a Kamara ítéletének meghozatalától számított három hónapon belül az ügyben részes bármely fél kérheti az ügynek a Nagykamara elé terjesztését. A Nagykamara öt bíróból álló kollégiuma határozatával akkor fogadja el ezt a kérelmet, ha az ügy az Egyezmény vagy az ahhoz kapcsolódó jegyzőkönyvek értelmezését vagy alkalmazását érintő lényeges kérdést vagy egy egyébként általános jelentőségű lényeges kérdést vet fel. Ha a bírói kollégium elfogadja a kérelmet, a Nagykamara az ügyben ítélettel dönt, amely véglegessé válik.

² A Bíróság, illetve annak Kamarája ezt számos további ügyben is megtette. Csak a legtöbbet idézett eseteket említve, ide sorolhatók a Guerra és mások v. Olaszország (1998), valamint a Hatton és mások v. Egyesült

implikációk hallgatólagos elismerését is előrevetítheti a hasonló tárgyú ügyek kapcsán (ahogy azt 4 évvel később, a Guerra és mások v. Olaszország³ ügyben is megtette a Bíróság). Meg kell ugyanakkor említeni, hogy az Egyezmény kifejezetten nem nevesíti az egészséges környezethez való jogot, noha az emberi jogok élvezetéhez és érvényre juttatásához feltétlenül szükséges, hogy az Egyezményben részes államok az Egyezmény által védeni rendelt első generációs jogok környezettudatos alkalmazását biztosítsák.

Konklúzió

Az 1990-es évek végére a López Ostra-, valamint a Guerra és mások ügyében hozott ítélet meghozatala után egyértelművé vált, hogy az emberi jogok és a környezet védelme egymással összefüggő, egyszersmind egymástól elválaszthatatlan tényezők, amelyeket az első generációs jogok védelmére hivatott Bíróság is kifejezetten együtt

vizsgál. Noha ezek előremutató és tulajdonképpen „jogfejlesztő” lépésnek tekinthetők, az egészséges környezethez való jog Egyezményben való expressis verbis nevesítése nélkül nem dönthető el közvetlenül, hogy az első generációs emberi jogok és a környezettel, a környezeti értékekkel kapcsolatos jogok minden esetben szorosan összetartoznak-e vagy sem. Ezért a Bíróságnak a hasonló esetekben ad hoc módon, gyakran közvetett, „akadémiai” érveléssel kell e kérdésben állást foglalnia, ahogy ezt voltaképpen – nagyon helyesen – a vizsgált Deés v. Magyarország ügyben is megtette.

Kecskés Gábor
tudományos segédmunkatárs

Királyság (2001), illetve tulajdonképpen a most vizsgált Deés v. Magyarország (2010) ügy is.

³ Az eset hátterében az állt, hogy a Foggia (Manfredonia) városában élő panaszosoknak az élet és a testi épség tiszteletben tartásához való jogát a városban történt vegyi baleset idején az üzem által kibocsátott szennyeződés, valamint a biztonsági intézkedések egy részének elmulasztása révén jelentős sérelem érte. Kifogásolták, hogy Olaszország nem bocsátotta rendelkezésükre az üzem tevékenységével kapcsolatos információkat, s ezzel megsértette a tájékoztatás szabadságához való jogukat. Mindezek mellett, az Egyezmény 8. cikkébe foglalt magánlakáshoz-magánélethez való jog megsértésére is hivatkoztak a kérelmezők. A Bíróság az ítéletben a jogsértés ténye mellett – az Egyezmény 8. cikkére is alapozva ítéletét – megállapította, hogy a kérelmezőket nem vagyoni károk is érték, s ezek elszენvedése miatt fejenként 10 millió olasz líra összegű kártérítést ítél meg.